

Юсупов Володимир Васильович,
*завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем експертно-криміналістичного
забезпечення навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ У СИСТЕМІ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

На початку XX ст. у Російській імперії почали створюватися експертні установи, а саме у містах Санкт-Петербурзі, Москві, Києві, Одесі. Можливості проведення у них експертиз, порядок направлення речових доказів на дослідження, вимоги щодо вилучення та упакування слідів злочину на місці події та інші

питання потрібно було доводити працівникам органів розслідування. Це відбувалося у різних формах, зокрема: у нормативно-правових документах; під час проведення зібрань, з'їздів, конференцій, нарад; у друкованих виданнях (посібниках, брошурах, перекладах іноземних книжок з криміналістики, періодичних виданнях); читанні лекцій, проведенні курсів підвищення кваліфікації, викладенні спеціальних дисциплін у юридичних та медичних навчальних закладах; підготовці до іспитів при вступі на певні посади у судових відомствах; під час зарубіжних відряджень до поліцейських установ тощо. З огляду на стале оприлюднення періодичних видань, поширення їх на значну територію, у тому числі й закордон, тираж відповідно до попиту, важливого значення для ознайомлення судових слідчих з передовими технологіями розкриття злочинів та дослідження речових доказів на початку ХХ ст. мали саме періодичні видання.

На території України на початку ХХ ст. поширювалися власні періодичні видання, та, переважно, Російської імперії й інших країн (Німеччини, Австрії, Франції тощо). Спочатку питання криміналістики, в основному, актуальні проблеми розслідування злочинів, висвітлювалися у періодичних виданнях загального юридичного напрямку, згодом - почали виходити друком спеціально організовані криміналістичні видання.

Так, до революційних подій 1917 р. питання розслідування злочинів обговорювалися на сторінках: «Вестника полиции», «Вестника судебной медицины и общественной гигиены», «Журнала гражданского и торгового права», «Журнала Министерства юстиции», «Журнала уголовного права и процесса», «Криминалиста», «Права», «Судебной газеты», «Судебного обозрения», «Тюремного вестника», «Юридической газеты», «Юридической летописи», «Записки Харьковского университета» та ін.

У своїх дослідженнях ми дійшли висновків, що у переважній більшості юридичних періодичних видань початку ХХ ст. висвітлювалися питання матеріального права - кримінального, цивільного, земельного тощо. Подавався аналіз норм, наводилася судова практика, рішення судів з тих чи інших питань. Періодичні видання, в основному, розглядали кримінально-правові норми та питання їх застосування при боротьбі із злочинністю. Серед них виокремлювались видання, що висвітлювали механізм правозастосування, переважно у кримінальному процесі.

Типовими питаннями, що висвітлювали на своїх сторінках періодичні видання того часу, були: 1) науковий аналіз чинного законодавства, обговорення проєктів нормативно-правових актів, висвітлення передової зарубіжної нормативної бази; 2) законодавчі акти, нормативні документи уряду, рішення судових інстанцій різного рівня; 3) судова практика (кримінальні, цивільні, адміністративні та ін. справи); 4) відомості про нові книги, монографії, брошури, тощо; 5) наукові заходи правового характеру (з'їзди, конференції, диспути, тощо).

Водночас, серед друкованих видань початку ХХ ст. виокремлюються періодичні видання, пріоритетними матеріалами у яких були конкретні вказівки та практичні рекомендації з питань застосування норм кримінального права, впровадження нових методів розкриття злочинів і дослідження речових доказів (наприклад, журнали «Вестник полиции», «Вестник судебной медицины и общественной гигиены», «Журнал Министерства юстиции», «Криминалистъ», «Юридическая летопись»).

Висвітлення у періодичних виданнях актуальних питань криміналістичного змісту обумовлювалося потребами практики розслідування злочинів, удосконаленням існуючих криміналістичних засобів і методів, потребою вивчення передового досвіду розкриття злочинів, у тому числі й зарубіжного.

На підставі аналізу періодичних видань початку ХХ ст. кримінально- правового та криміналістичного спрямування вбачається, що на території України розвиток криміналістики забезпечувався рекомендаціями у роботі поліції, запровадженням нових засобів і методів розкриття злочинів (наприклад, дактилоскопії, судової фотографії), аналізом методів роботи слідчих із розслідування конкретних видів злочинів, використанням даних судової медицини під час дослідження речових доказів. Тому періодичні видання активно використовувалися у роботі працівниками поліції, судовими слідчими та суддями як практичні рекомендації дій та прийняття рішень.

Недостатнє висвітлення проблем розслідування злочинів у юридичних виданнях (як періодичних так й інших) на початку ХХ ст. створило підґрунття для започаткування спеціальних криміналістичних видань. Концентрація центрів наукового розвитку криміналістики на території України у містах Києві, Харкові, Одесі призвело до заснування, починаючи з 1920-х рр., власних періодичних видань («Архив криминологии и судебной медицины», «Питання криміналістики та науково-судової експертизи», «Записки Харьковского университета» тощо), що цілеспрямовано висвітлювали проблеми використання криміналістичних засобів і методів, у тому числі нових, у протидії злочинності.

Криміналістичні періодичні видання сприяли ефективному функціонуванню практичних підрозділів правоохоронних органів, які мали змогу ознайомлюватися та використовувати нові засоби і методи протидії злочинності.